

Riksantikvarens klimastrategi – mål og satsinger

Klimaomstilling – kulturminner og kulturmiljø 23.05.2023

Karen Elkjær

Bakgrunn

- Klimaendringene påvirker oss og kulturmiljøene våre – og er en av vår tids største utfordringer
- Det er behov for en samlet og målrettet forvaltningspraksis for kulturmiljø og klima
- Kulturmiljøforvaltningen er en del av løsningen
- Riksantikvaren, fylkeskommunene, Sametinget og kommunene og har en nøkkelrolle.

Riksantikvarens klimastrategi for kulturmiljøforvaltning

2021–2030

En todelt klimastrategi

Kulturmiljøfeltets bidrag til reduksjon av klimagassutslipp

Foto: Einar Lund Sørensen, Nærings- og fiskeridepartementet

Kulturmiljøfeltets håndtering av uønskete konsekvenser av klimaendringene

Del 1

Kulturmiljøfeltets bidrag til reduksjon av klimagassutslipp

Klimavennlig arealbruk og arealplanlegging

Mål 1: Kulturmiljø forvaltes gjennom samordnet arealbruk og arealplanlegging, slik at klimagassutslipp reduseres og kulturhistoriske verdier og interesser ivaretas.

- Forvalte landskap på en slik måte at de bidrar til bærekraftig utvikling og til å redusere klimagassutslipp.
- Forvalte arealer og kulturmiljø på en slik måte at de bidrar til levbare byer og steder og til å redusere klimagassutslipp.

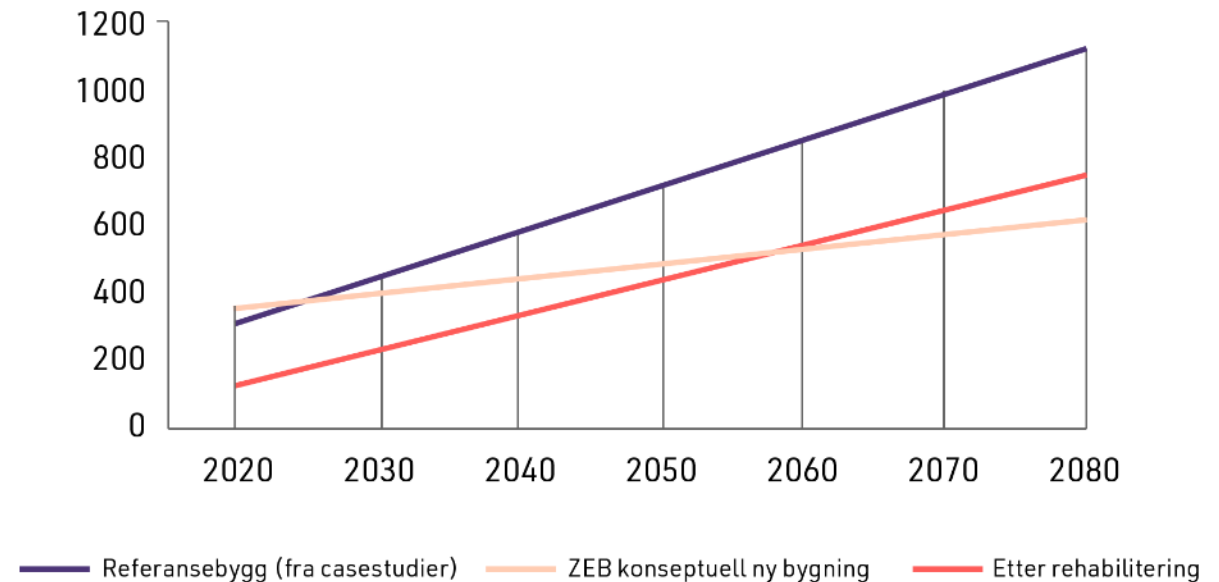

SINTEF: Bærekraftige bygninger eksisterer allerede

Kunnskapsstatus nasjonalt og internasjonalt

- Analyse og systematisk gjennomgang
- Rehabilitering er bedre enn å rive og bygge nytt i en 30-årshorisont
- «Grønne» nybygg bruker lang tid å på utligne klimagassutslippene fra byggeprosessen
- Rehabilitering er fordelaktig på kort og mellomlang sikt

Totalt klimagassutslipp over 60 år

III: SINTEF: «Grønt er ikke bare en farge» Viser akkumulert klimagassutslipp de neste 60 årene for hvert av de tre scenarioene i analysen. Materialbruk ligger til bygningsåret 2020, energibruk er fordelt over de neste 60 årene.

Gjenbruk og ny bruk av bygninger

Mål 2: Bygninger bevares og brukes, slik at klimagassutslipp reduseres og kulturmiljø ivaretas.

- Utvikle og formidle kunnskap om hvordan istandsetting, rehabilitering og ombruk av bygninger kan bidra til å redusere klimagassutslipp
- Bidra til å utvikle virkemidler og regelverk for å fremme fortsatt bruk og ombruk av bygninger og bygningsdeler

Energieffektivisering

Mål 3: Energiytelsen i eksisterende bygninger forbedres, slik at klimagassutslipp reduseres og kulturhistoriske verdier ivaretas.

- Være en pådriver for energieffektivisering av bygninger samtidig som kulturhistoriske verdier ivaretas
- Bidra til økt kunnskap om og kompetanse på forbedring av energiytelsen til bygninger med kulturhistorisk verdi

Del 2

Forvalte kulturmiljø i et klima i endring

Styrket kompetanse

Mål 4: Kompetanse til å ta vare på kulturmiljø i et klima i endring styrkes

- Utvikle kunnskap, kompetanse og forvaltningspraksis i møte med klimaendringene
- Identifisere klimarelatert risiko og sårbarhet for kulturmiljø

Forebygge og redusere tap og skade

Mål 5: Klimarelaterte tap av kulturmiljø og skade på kulturmiljø forebygges og reduseres

- Styrke vedlikehold og skjøtsel av kulturmiljø for å forebygge klimarelaterte skader
- Gjennomføre risikoreduserende tiltak for kulturmiljø
- Utbedre klimarelaterte skader på kulturmiljø
- Sikre kildeverdien til kulturmiljø som kan gå tapt som følge av klimaendringene
- Bedre integreringen av hensynet til kulturmiljøinteresser i samfunnets arbeid med beredskap og klimatilpasning

Oppfølging av klimastrategien

- Omfattende strategi – frem mot 2030
- Riksantikvaren har en overordnet rolle, mye av ansvaret ligger også på fylkeskommunene, Sametinget og kommunene
- Tre overordnede tilnærminger for Riksantikvarens oppfølging av strategien
 1. Kunnskap, kompetanse og forvaltningspraksis
 2. Formidling
 3. Samarbeid

Klimabelastninger på fredete bygninger

- Miljøovervåkningsprogram:
 - Husbukkangrep på bygninger – overvåking av endring av husbukkens utbredelse
 - Bygninger og klimabelastning – overvåking av utvikling av faren for skader og utvikling av skader grunnet klimabelastning i et utvalg objekter
- Oppstart 2017 – varighet: 35-50 år
- Utføres av NIKU og Mycoteam
- Kunnskap som danner grunnlaget for en bedre forvaltning av verdifulle middelalderbygninger og andre tradisjonsbygg

Risiko- og sårbarhetsanalyser - ROS

- Vurdering av risiko og sårbarhet – viktig grunnlag for god forvaltning
- ROS-analyser kan gjennomføres på ulike nivå etter behov
- Mer komplekse analyser krever en bredere sammensetning av fagkompetanse
- Veileder utarbeidet gjennom prosjektet Adapt Northern Heritage
- Testet ut i tre kommuner i Møre- og Romsdal i 2022
- Skal nå revideres for å samsvare mer med DSBs veileder for ROS-analyser i kommunen

Vurdere risiko og planlegge tilpasningstiltak
Veileder for forvaltning av kulturmiljø i et klima i endring

Northern Periphery and
Arctic Programme
2014-2020

EUROPEAN UNION
Funding to help Europe
become more resilient, competitive and sustainable

Veiledningsmateriell

- Riksantikvaren skal utvikle veiledningsmateriell og digitale tjenester
- Veileder: råd om varmepumper i freda og verneverdige bygninger
 - Viktig for å redusere energiforbruk i eldre bygg
- Kommer: veileder om solenergianlegg på eksisterende bygninger
- Kommer: infoark om materialkvalitet

Råd om varmepumper i freda og verneverdige bygningar

Sju råd om solenergi for vernede bygg

Sju råd og ny veileder for solenergi.

Søk

Trenger du veiledning?

Her finner du veiledningsmaterieell fra Riksantikvaren.

Tilskudd

Her finner du informasjon om hva du kan søke om tilskudd til, og hvordan du går fram for å søke.

Klima og kulturmiljø

Kulturmiljøforvaltning er en del av løsningen på vår tids store utfordring, klimaendringene.

Kulturarv i krig og konflikt

Hvilke internasjonale regler og avtaler gjelder i væpnet konflikt? Og hvordan kan vi verne kulturarven?

Eksempelsamling

Eksempler til inspirasjon for alle som tenker på rehabilitering, ombygging og vedlikehold av kulturminner.

Kulturmiljøforvaltning.ra.no

Her finner du Riksantikvaren sin nettside for kulturmiljøforvaltningen

Kunnskapsbank

I denne kunnskapsbanken finner du oversikt over relevante publikasjoner, veiledere, nettsider og annet informasjonsmaterieell om klima og kulturmiljø. Du kan bruke filtreringsfunksjonen eller søke for å finne frem til det du leter etter.

Søk i kunnskapsbanken

Søk i kunnskapsbanken

HUS PÅ VEI, HUS I VEIEN
BYGNINGER, OMBRUK OG SIKKULØRØKONOMI
MULIGHETSSKULDE

Multiconsult LINK ARKITEKTUR

24.05.2023

NT

Riksantikvarens eksempelsamling

Ombruk Istandsetting Klimatilpasning Sikringstiltak Brannsikring Universell utforming Teknisk infrastruktur By- og stedsutvikling Energieffektivisering

Fra 4000 liter olje i året til
klimavennlig bergvarmepumpe

Energieffektivisering

To enkle grep sikret både estetikk
og ENØK

Energieffektivisering

Med gjenbruk og omsorg ble
boligen mer funksjonell

Istandsetting

FAGSEMINAR

Oppstartsseminar for Nettverk for kulturmiljø og klima

Sentralen, Øvre Slottsgate, Oslo, Norge

Vis i kart >

Taubanesentralen i Hiorthamn Foto: Edvard Undall, Riksantikvaren

Noen nyttige linker:

- Eksempelsamling: [Eksempelsamling - Riksantikvarens Eksempelsamling \(ra.no\)](https://www.riksantikvaren.no/eksempelsamling)
- Veileder for solenergianlegg på eksisterende bygninger: [Riksantikvarens veileder om solenergianlegg på eksisterende bygninger – Riksantikvaren](#)
- Råd om varmepumper i fredete og verneverdige bygninger: [Råd om varmepumper i fredede og verneverdige bygninger – Riksantikvaren](#)
- Råd om energisparing i gamle hus: [Råd om energisparing i gamle hus - Riksantikvaren](#)
- Kunnskapsbanken: [Kunnskapsbank – Riksantikvaren](#)
- Veileder for forvaltning av kulturmiljø i et klima i endring: [ANH-veileder-norsk-januar-2022-mb.pdf \(riksantikvaren.no\)](#)

Takk!

karen.elkjar@ra.no